

УДК 338.486.3

DOI: 10.31732/2663-2209-2021-61-163-168

АНАЛІЗ НЕФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Холявка В.З.¹, Лешко Х.С.²

¹ к.е.н., доцент, декан факультету туризму Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна, e-mail: vkholyavka@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0045-0020>

² аспірант, Львівський державний університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна, e-mail: khleshko@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6383-3873>

ANALYSIS OF NON-FINANCIAL REPORTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE FIELD OF TOURISM

Kholyavka Volodymyr¹, Leshko Khrystyna²

¹ PhD (Economics), associate professor, dean of the faculty of tourism, Lviv state university of physical culture, Lviv, Ukraine, e-mail: vkholyavka@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0045-0020>

² postgraduate student, Lviv state university of physical culture, Lviv, Ukraine, e-mail: khleshko@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6383-3873>

Анотація. У статті розглянуто розвиток корпоративної соціальної відповідальності. Метою дослідження є аналіз нефінансових звітів КСВ у сфері туризму. Проаналізовано визначення категорії «нефінансова звітність», як документально оформлена сукупність даних підприємства, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи її співпраці з групами впливу, результати її діяльності в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства з метою надання стейкхолдерам інформації нефінансового характеру в контексті сталого розвитку та на його принципах. Виокремлено три форми формування нефінансової звітності, а саме – довільна форма, комплексні звіти та стандартизовані. Висвітлено міжнародний досвід КСВ та формування звітів у країнах ЄС, США: у Великій Британії, Китаї, Японії – нефінансовий звіт регулюється законодавством країни. Виявлено, що у країнах ЄС нефінансові звіти готуються із залученням топ-менеджерів, стейкхолдерів та працівників компанії. Визначено, що незважаючи на те, що країни-члени ЄС є досить різноманітними, для них всіх характерними є законодавчо закріплені зобов'язання щодо медичного страхування та охорони здоров'я працівників, пенсійного регулювання й низки інших соціальних питань. Досліджено, що з кожним роком кількість українських компаній, які готові формувати і публікувати нефінансові звіти збільшується. Розглянуто, що сьогодні значна кількість фахівців у сфері корпоративної соціальної відповідальності вважають, що нефінансові звіти у всіх країнах повинні мати однакову назву, а саме «корпоративні соціальні звіти». Виокремлено, що на міжнародному рівні компанії не виділяють один стандарт звіту, вони можуть використовувати два, а деякі навіть більше стандартів, є такі компанії, які не вказують жодних стандартів. Виявлено, що українські туристичні компанії дуже часто свою соціальну діяльність не висвітлюють, оскільки їхні проекти здебільшого одноразові, а не є запланованою стратегією на довгостроковий період. Розглянуто основні міжнародні стандарти нефінансових звітів. Подані приклади готельних підприємств, які велику увагу приділяють екологічним та соціальним програмам.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, нефінансові звіти, туристичні підприємства, соціальна діяльність, розвиток, готель.

Формули: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 10

Annotation. The article considers the development of corporate social responsibility. The purpose of the study is to analyze non-financial reports of CSR in the field of tourism. The definition of the category "non-financial reporting" is analyzed as a documented set of enterprise data that reflects the company's environment, principles and methods of its cooperation with impact groups, the results of its activities in the economic, social and environmental spheres of society to provide stakeholders context of sustainable development and its principles. There are three forms of non-financial reporting, namely - arbitrary form, comprehensive reports and standardized. The international experience of CSR and reporting in the EU, USA is highlighted: in Great Britain, China, Japan - non-financial reporting is regulated by the country's legislation. It was found that in the EU non-financial reports are prepared with the involvement of top managers, stakeholders and employees of the company. It is determined that despite the fact that the EU member states are quite diverse, they are all characterized by statutory obligations on health insurance and occupational health, pension regulation and a number of other social issues. It is investigated that every year the number of Ukrainian companies that are ready to generate and publish non-financial reports increases. It is considered that today a

significant number of experts in the field of corporate social responsibility believe that non-financial reports in all countries should have the same name, namely "corporate social reports". It is pointed out that at the international level companies do not single out one reporting standard, they can use two, and some even more standards, there are companies that do not specify any standards. It was found that Ukrainian travel companies very often do not cover their social activities, as their projects are mostly one-time, and are not a planned strategy for the long term. The main international standards of non-financial statements are considered. Examples of hotel enterprises that pay much attention to environmental and social programs are given.

Key words: *corporate social responsibility, non-financial reports, tourist enterprises, social activity, development, hotel.*

Формули: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 10

Постановка проблеми. В Україні інтерес до теми корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) зростає. КСВ в туристичних підприємствах є основою для інноваційного розвитку туристичного бізнесу. Для того щоб відповідати високим запитам суспільства підприємство повинне займатися розв'язанням важливих соціальних проблем, в довгостроковий період з чітко визначеними цілями, завданнями та результатами, яких планується досягти.

Сьогодні в усьому світі активно обговорюються правила ведення бізнесу, адже збільшення ролі бізнесу в суспільному розвитку, підвищує вимоги до його прозорості діяльності. Щоб діяльність підприємства була відкритою та прозорою, необхідно щорічно подавати звіти у яких у повній мірі буде розкриватися соціальна та екологічна діяльність компанії. Часто нефінансові або соціальні звіти називаються звітами зі сталого розвитку або корпоративної соціальної відповідальності.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням нефінансової звітності досліджено у працях вітчизняних науковців: В. Воробей, О. Коваль, Н. Микитюк, І. Васильчук, Т. Довга, В. Євтушенко, Р. Костирко, С. Король, С. Кузнєцова, Т. Давидюк та інші дослідники. Серед іноземних науковців це праці Р. Екклеса, І. Іоанноу та Дж. Серафіма, К. Герціга і М. Піановські та інші. Але, на нашу думку доцільність аналізу нефінансових звітів КСВ не достатньо висвітлені.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз нефінансових звітів КСВ у сфері туризму.

Викладення основного матеріалу дослідження. Термін «нефінансова звітність» - це документально оформлена сукупність даних підприємства чи організації незалежно від форми власності, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи її співпраці з групами впливу, результати її діяльності в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства з метою надання стейкхолдерам (акціонерам, співробітникам, партнерам, клієнтам і суспільству) інформації нефінансового характеру в контексті сталого розвитку та на його принципах [2, с. 51].

У світовій практиці існує три форми формування нефінансової звітності [1]:

1) довільна форма, звіт якої формується у вигляді буклетів або розміщуються на веб-сайтах та містять інформацію про соціальні та природоохоронні програми компаній (наприклад, добродійність).

2) комплексні звіти, які ґрунтуються на економічних результатах діяльності підприємства (фінансово-економічні і виробничі показники); екологічних результатах (вплив основної діяльності на довкілля і здоров'я людей); соціальних результатах (широкий спектр інформації, яка стосується діяльності компанії щодо своїх працівників, клієнтів, місцевих громад, інших цільових аудиторій та суспільства в цілому).

3) стандартизовані звіти, які складаються на основі вимог і принципів міжнародних стандартів, і мають певні переваги над попередніми, суть яких полягає у можливостях порівняння з звітами інших компаній, що дає можливість визначення соціального

рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті.

Добровільна форма звітів використовується у США і їх називають звітами про корпоративне громадянство та корпоративну стійкість. КСВ у США як правило відбувається через численні благодійні фонди, які займаються меценатством, спонсорством, вирішують різні соціальні проблеми за рахунок бізнесу. Благодійна діяльність компаній у США стимулюється отриманням податкових пільг чи субсидій, що встановлені на законодавчому рівні, але не втручаючись у формування програм соціальної відповідальності [6].

Сьогодні окрім благодійництва, поширеною є практика реалізації екологічних проєктів, які спрямовані на охорону навколишнього середовища.

Опираючись на досвід країн ЄС, нефінансові звіти готуються із залученням топ-менеджерів, стейкхолдерів та працівників компанії на сьогодні є розроблені санкції щодо не включення нефінансових показників до щорічного звіту, який сплачує топ-менеджер.

У більшості країн ЄС у різній формі розроблені та функціонують державні програми підтримки і стимулювання КСВ. ЄС використовує, як м'які форми мотивування та регулювання так і жорстко визначені законодавством вимоги.

Завдяки цим програмам держава отримує корпоративні соціальні звіти та визначає бажану поведінку для приватного та державного секторів бізнесу до соціально відповідальної діяльності. Незважаючи на те, що країни-члени ЄС є досить різноманітними, для них всіх характерними є законодавчо закріплені зобов'язання щодо медичного страхування та охорони здоров'я працівників, пенсійного регулювання й низки інших соціальних питань [5].

В Японії працівники здебільшого все життя працюють на одному підприємстві. Робітники вважаються членами виробничої сім'ї, тому їх відповідальність і права виходять за рамки звичайних трудових обов'язків. В свою чергу,

підприємства підтримують кожного працівника протягом всього життя: виділяють засоби при народженні дітей, допомагають в купівлі житла, надають безкоштовне навчання дітям, сплачують гідні високі пенсії [4].

У Японії держава та бізнес керуються правилом: «турбуйся не про прибуток, а про добре ім'я» таким чином покращуючи рівень життя населення та екологічної стабільності. Японія вважається світовим лідером з питань екологічної відповідальності які відображаються у екологічних звітах (нефінансовий звіт).

У Китаї поняття КСВ побудоване в основному на принципах державної політики де держава прагне просувати практику відповідальної поведінки в питаннях екології та соціальної сфери, що пов'язано насамперед із зростаючими соціальними ризиками і прогнозованою екологічною катастрофою в країні.

У 2006 році уряд КНР опублікував Рекомендації із складання звітності з корпоративної соціальної відповідальності в Китаї. Держава активно закликає компанії впроваджувати стратегію КСВ з метою розвитку брендів, репутації та конкурентоспроможності китайських компаній. Зокрема, Китай прагне позбутися негативного сприйняття споживачами товарів «made in China».

У Великій Британії нефінансовий звіт регулюється законодавством країни. Національний інститут стандартизації випустив єдиний стандарт для підготовки обов'язкового корпоративного соціального звіту для всіх зареєстрованих у країні підприємств, у якому сформовані дані щодо: трудових відносин, охорони здоров'я, соціальних ризиків, клієнтської бази, впливу на місцеву спільноту, дотримання прав людини і корінних народів [3].

Сьогодні значна кількість фахівців у сфері корпоративної соціальної відповідальності вважають, нефінансові звіти у всіх країнах повинні мати однакову назву, а саме «корпоративні соціальні звіти». Вони мають бути ефективним публічним інструментом інформування

зацікавлених стейкхолдерів і суспільства про те, як і за який термін підприємство реалізує стратегічний план розвитку цілей економічної стійкості та екологічної стабільності.

На міжнародному рівні компанії не виділяють один стандарт звіту, вони можуть використовувати два, а деякі навіть більше стандартів, є такі компанії, які не вказують жодних стандартів. Найбільш використовуваним є GRI (Global Reporting Initiative), близько 80 % публічних нефінансових звітів у світі складаються з їх використанням. Компанії також часто використовують стандарти AA1000 та SA8000 та інші.

В Україні за останні 5 років офіційно подано 94 нефінансових звітів - це трохи більше ніж 20 підприємствами. Для порівняння, за цей же період, у Франції майже 5000 звітів - 800 підприємств, у Німеччині більше 7000 звітів - 1280 підприємств, у Італії майже 5 тис. звітів - 700 підприємств, у Польщі понад 480 звітів - 500 підприємств, у США подано 12 тис. звітів - 2000 підприємств [7].

Українські підприємства переходять до більш свідомої звітності, серед яких є державні і приватні компанії. З кожним роком кількість компаній готових формувати і опублікувати нефінансові звіти збільшується, адже це підвищення довіри споживачів, стейкхолдерів, інвесторів.

Українські туристичні компанії дуже часто свою соціальну діяльність не висвітлюють, оскільки їхні проекти здебільшого одноразові, а не є запланованою стратегією на довгостроковий період.

Проте можна побачити різницю у звітах іноземних компаній сфери послуг, такими представниками в Україні є міжнародні готелі, туроператори, авіакомпанії та інші. Наприклад, туристичний оператор «Travel Professional Group» вже протягом тривалого часу реалізує соціальні програми у двох напрямках: стипендіальна програма «Майбутнє туристичної галузі» та забезпечення необхідного обладнання

Неонатологічного Центру разом з Опікунською Радою НДСЛ «Охматдит» та відповідно свою соціальну діяльність висвітлюють на веб-сайті у розділі «Новини».

Туроператор «TUI Ukraine» не висвітлює своєї соціальної діяльності, однак він входить до міжнародної мережі «TUI Group», яка публікує нефінансові звіти та реалізує проекти КСВ.

«TUI Academy» – програма, де особлива увага приділяється заохоченню молодих жінок брати участь та надавати їм впевненості та незалежності для початку своєї кар'єри, а також можливість кар'єрного зростання для 150 молодих людей, що знаходяться в неблагополучному положенні у Шрі-Ланці; «TUI Junior Academy» – освітня програма, яка готує майбутніх викладачів з питань довкілля, переробки та сталого розвитку на карибському острові Кюрасао; «TUI Future Fund» – проект, спрямований для надання негайної допомоги дітям та молоді, які потребують її у разі стихійних лих [8].

Міжнародна компанія «Emirates» прагне зберегти дику природу на благо майбутніх поколінь, також є екологічним лідером у зменшенні вуглецевих слідів у авіаційній вантажній галузі, переробляють предмети та матеріали, коли вони досягнуть кінця свого життя, проводять інвестування у екологічно ефективні технології та ін. [9].

Готельні підприємства є невід'ємною складовою закладів сфери туризму. Велику увагу готелі приділяють екологічним програмам. Наприклад, готель «Radisson Blu», що знаходиться у Києві був нагороджений за «Найкращу програму корпоративної соціальної відповідальності».

Нагорода кращих готелів та ресторанів України «Ukrainian Hospitality Award» започаткована у 2011 році та надає можливість для індустрії гостинності продемонструвати найкращі ініціативи й найуспішніші досягнення. Готель «Radisson Blu Hotel» має свою індивідуальну програму «Відповідальний бізнес», який спрямований на значну

кількість соціальних проєктів, серед яких: допомога дітям, позбавленим належної батьківської опіки, інвалідам та інші.

Готель співпрацює з міжнародною організацією «Всесвітній фонд дитинства»; з лікарнями, організовуючи щорічний «Пробіг під каштанами», мета якого – збір коштів для «Центру дитячої кардіології і кардіохірургії»; проводить еко-заходи, наприклад, збір використаних елементів живлення для утилізації та створення велопарковок на території готелю; організовують фізично активне дозвілля для працівників, впровадження заходів задля економії води, включаючи регулятори, збір та використання дощової води для озеленення а також персонал відвідує тренінги та навчальні професійні програми та інше.

Міжнародний готель «InterContinental Hotels Group» є користувачем системи «Green Engage», який спрямований на заощадження 15-20% споживчої енергії, а також води і відходів, програма пропонує потрібні дії для того щоб стати «еко-готелем». Ще одним представником програми є київський готель «Holiday Inn та Crowne Plaza» [10].

Висновки. Отже, аналіз діяльності закладів туристичного бізнесу та сфери гостинності показав, що підприємства з кожним роком, намагаються все більше уваги та зусиль приділяти вирішенню екологічних та соціальних проблем.

Сьогодні заклади сфери туризму, які прагнуть вийти на міжнародні ринки повинні діяльність свого підприємства будувати не лише на принципах КСВ, а й активно ознайомлювати із результатами нефінансових звітів.

На нашу думку, формування КСВ на туристичних підприємствах повинне відбуватися на основі синергетичного ефекту організація – держава – суспільство, який допоможе вітчизняним компаніям вийти на новий рівень розвитку українського суспільства та сформуванню якісну стратегію етичної поведінки.

Література:

1. Воробей В., Жуковська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу. Представництво ООН в Україні. Інжиніринг. 2010. 82 с.
2. Довга Т. Формування екологічної звітності сміттєпереробних підприємств. *Економіка: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 143. С. 50- 54.
3. Іваницька О. М., Іваницький О. В. Регулювання процесів запровадження соціальної відповідальності бізнесу: досвід розвинених країн та уроки для України. *Стратегія розвитку України*. 2015. № 2. С. 23–28.
4. Порівняльний аналіз моделей корпоративної соціальної відповідальності. *Міжнародний науково-дослідницький журнал*. URL: <http://research-journal.org>.
5. Практики КСВ в Україні 2018 / Під ред. Маприкіної М. *Центр «Розвиток КСВ»*. Київ. 2019. 68 с.
6. Camilleri M. A. Corporate Citizenship and Social Responsibility Policies in the United States of America. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2017. 8 (1). С.77- 93.
7. Published reports, Ukraine. Last five years. *The official site of the Corporate Register*. 2019. URL: <https://www.corporateregister.com/map/region/?r=Ukraine>.
8. Hotels publishes its 2018 Sustainability Report. *The official site of the TUI AG*. 2019. URL: <https://www.tuigroup.com/>.
9. Environmental reports 2017-2018. *The official site of the Emirates*. 2019. URL: <https://www.emirates.com/ua>.
10. Green Engage system. *The official site of the IHG*. 2019. URL: <https://www.ihg.com/content/ru/ru/about/green-engage>.

References:

1. Vorobey, V. and Zhukovs'ka, I. (2010), Nefinansova zvitnist': instrument sotsial'no vidpovidal'noho biznesu. Predstavnytstvo OON v Ukraini [Non-financial reporting: a tool for socially responsible business. UN Office in Ukraine] Inzhynirynh. Kyiv, 82 p.
2. Dovha, T. (2012), "Formation of environmental reporting of waste processing enterprises", *Ekonomika: visnyk Kyivskoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, № 143, pp. 50–54.
3. Ivanyts'ka, O. M. and Ivanyts'kyi, O. V. (2015), "Regulation of processes of introduction of social responsibility of business: experience of the developed countries and lessons for Ukraine", *Stratehiya rozvytku Ukrainy*, № 2, pp. 23-28.
4. "Comparative analysis of models of corporate social responsibility", *Mizhnarodnyy naukovodoslidnyts'kyi zhurnal*, retrieved from : <http://research-journal.org>.
5. CSR practices in Ukraine 2018/ Pid red. Maprykinoyi M. Tsentr «Rozvytok KSV», Kyiv, p. 68.

6. Camilleri, M. A. (2017), Corporate Citizenship and Social Responsibility Policies in the United States of America. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. №8 (1), pp.77-93.

7. Published reports, Ukraine. Last five years (2019), The official site of the Corporate Register, retrieved from : <https://www.corporateregister.com/map/region/?r=Ukraine>.

8. Hotels publishes its 2018 Sustainability Report (2019), The official site of the TUI AG, retrieved from : <https://www.tuigroup.com>.

9. Environmental reports 2017-2018 (2019), The official site of the Emirates, retrieved from : <https://www.emirates.com/ua>.

10. Green Engage system (2019), The official site of the IHG, retrieved from : <https://www.ihg.com/content/ru/ru/about/green-engage>

Стаття надійшла до редакції 19.01.2021 р.